

Válság és vállalatok Magyarországon és Európában

A 2008-2009-es gazdasági válság során 15 százalékkal csökkent az ipari termelés az Európai Unióban. A további válságok megelőzése és megfelelő kezelése szempontjából kulcsfontosságú a válság okainak és hatásának megértése. A szakpolitikai elemzés¹ ezekre a kérdésekre keres választ a válság európai vállalatokra gyakorolt hatásának vizsgálatával. A tanulmány az EU által támogatott EFIGE kutatási program keretében összeállított egyedülálló adatbázisra támaszkodik, amely 7 uniós tagállam – Ausztria, Franciaország, Németország, Magyarországról, Olaszország, Spanyolország és az Egyesült Királyság – 14.444 vállalatának teljesítményéről, külpiazi tevékenységéről és foglalkoztatási döntéseiről tartalmaz információkat.² Az adatbázis különleges előnye, hogy lehetővé teszi a válságra adott reakciók vállalati szintű összehasonlítását a különböző országok között.

Az eredmények azt mutatják, hogy az összes tagállamot súlyosan érintette a válság, de még a legnagyobb visszaesést elszenvedő országokban és iparágakban is számos vállalat képes volt szinten tartani vagy akár növelni is értékesítését és foglalkoztatását. A válságot sikeresen átvészelő vállalatok jellemzőinek vizsgálata segíthet a későbbi válságok hatékonyabb kezelésében és a versenyképesség erősítésében.

A felmérés szerint a vállalatok a termelékenység csökkenése mellett is igyekeztek megtartani munkavállalóikat; ennek érdekében jelentősen kisebb mértékben bocsátottak el, mint amekkorára az árbevétel visszaesése volt. Különösen azok a vállalatok tartották meg nagy arányban dolgozóikat, amelyek több magasan képzett és teljes állású dolgozót alkalmaztak.

A vállalatok helye a nemzetközi termelési láncban szintén fontos tényezőnek bizonyult. Egyrészt az exportáló vállalatok értékesítése több mint 3 százalékkal nagyobb mértékben esett vissza, mint a csak hazai piacra termelő cégeké, a külkereskedelmi tevékenység ebben az értelemben mélyítette a válság hatását. Másrészt, az import vagy a külföldi leányvállalatok jelenléte több alkalmazkodási lehetőséget jelentett, és így az ilyen cégek jobban szerepeltek, mint azok, amelyek nem importáltak közvetlenül.

A kutatás összességében azt mutatja, hogy a technológiai, az értéklánc valamint a tulajdonosi szempontból központi cégek – vagyis a leányvállalatokkal rendelkező, fogyasztási termékeket gyártó és képzett munkavállalókat alkalmazó vállalatok – könnyebben vészelték át a válságot.

A gazdaságpolitikai reakciókat elemezve kiderül, hogy az állami szerepvállalás is segíthette a vállalatokat, kevésbé esett vissza azoknak a vállalatoknak a foglalkoztatása és árbevétele, amelyek kaptak állami megbízásokat. Ez a hatás azonban erősebb volt az olyan országokban, amelyek a költségvetési kiadások növelésével tudták enyhíteni a válság hatásait.

Magyarországon a többi országhoz képest kisebb különbség mutatható ki az exportáló és a hazai piacra termelő vállalatok között, ami arra utal, hogy alapvetően a hazai kereslet visszaesésével magyarázható a hazai vállalatok visszaesése, és nem csupán az exportlehetőségek visszaesésén keresztül gyűrűzött be az országba a válság. Az is megfigyelhető, hogy a külföldi vállalatok leányvállalatai viszonylag sok dolgozót bocsátottak el, aminek az lehet az oka, hogy ezek a vállalatok inkább székhelyükön tartották meg a munkahelyeket.

A kutatási jelentést Békés Gábor, Halpern László, Koren Miklós és Muraközy Balázs, az MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézete munkatársai készítették.

¹ <http://www.efige.org/wp-content/uploads/2012/01/Blueprint-15-EFIGE.pdf>

² A részletek angol nyelven érhetők el a <http://www.efige.org/> című honlapon.